

den om te be-
mede geval zal
ymnasium, dat
de commissies
gekomen, zal
en die, zoo de
bedriegen, wel
al, waarna de
orden gesteld
der gevoerde
blijdschap is
de hoogleraar
na niet al te
Theol. school
en wel nauwe-
het oog op het
rom het hier
aks zal gehou-
ged. De school-
d de school-
den, en eerst
insel was op-
stukken kon
en de aandacht
lijk gebied de
reest, die ver-
de kerkelijke
i Gods geluk-
den weg te
niet alleen de
niversiteit ge-
ians zoo vaak
Kerken zich
en nieuw tijd-
gereformeerde
n Sliedrecht's
collectanten",
en weerspraak
den broeders
e bedenkingen
geven daarom
stuit Wierum:
immer van uw
n namens den
iedrecht, mag,
der een woord
m zijn, zoo zij
k reeds in *De
w* blad wildet
in dat het be-
druk op mij
overtuiging is,
de Christelijke
rd dan bevor-
in Sliedrecht
delijk gericht
en ontkennen,
letteriaad hare
it men er wel
van collectie-
te vellen en
enschappelijke
voorbeeld voor
nding van een
et eenige red-
vereeningen
ogelijke zaak,
die dit werk
ging te ont-
irculaires wer-
de offervaar-
n feit, dat die
e pleegt op te
allen, genoeg-
er gewoont is,
is, niet zich
schoolvereeni-
zelden door
genooddaakt,
pepcollectant
nige gevallen,
uitslag wordt
gene ervaring
aats bestond
schoolvereeni-
elke krachten
m, uit eigene
Christ. school
el van dien
n, Christelijk
ene hoogst
wij ons ook
te doen, wat
in April van
en collectant
l wordt, om-
l zijn, noch
tant te ver-
ler den zegen
rdigheid der
toet hietoe
geleverd,
e voortgaan,
er hopen te
regingen zie
den wenk,
gegeven. In
steld naar
Maar door
gemeenten,
laatste red-
leen toch in
elijke liefde.
istieke actie
nt, worden
den wensch
ons vader-
n Raad der

Geref. Kerk van Sliedrecht, niet mogen op
volgen. Ook in deren gelid het apostolisch
woord: „Dient elkander door de liefde.“
Uitusschen dank zeggende, mijnheer de
Redacteur! voor de verleende plaatsruimte,
teeken ik mij hoogachtend,
Wierum, 14 Jan. 1902. M. B. PARREVELIET.
Ook naar het ons voorkomt, is het be-
sluit van den Kerkeraad van Sliedrecht,
omdat het te algemeen is, niet navolgens-
waardig.
Want wel heeft de Kerkeraad alleen be-
sloten geen officiële aanbeveling aan beroeps-
collectanten te geven, maar in de praktijk
komt dit hier toch op neer, dat de collec-
tanten bij de leden der gemeente te Slied-
recht voor een gesloten deur zullen aan-
kloppen. En al stelt de Kerkeraad zich nu
voor, jaarlijks een algemeene collecte te
houden, die dan pondspondsgewijze over
de noodlijdende kerken en scholen zal ver-
deeld worden, men kan op de vingers wel
naekenen, dat zulk een collecte lang niet
zoo veel zal opbrengen als een persoonlijk
bezoek aan de huizen door den gewraakten
collectant.
Het bevel des Heeren, dat wij elkanders
lasten zullen helpen dragen, maakt, dat
rijkere gemeenten de aanvraag om hulp
voor arme kerken, scholen en inrichtingen
van weidigheid niet mogen afwijzen. Ook
Paulus collecteerde bij de kerken in Grieken-
land voor de arme gemeente van Jeruzalem.
Hoe wenschelijk het ook zou wesen, dat
zulk een collecte altijd geschiedde door per-
sonen, die dit om niets deden, zoodat de
ingezamelde gaven uitsluitend ten dienste
kwamen van het beoogde doel, toch leert
de praktijk dat dit niet altijd mogelijk is.
Een broeder, die zelf arm is, en toch zijn
arbeid en gezin een tijdlang verlaat om
gelden in te zamelen voor een noodlijdende
school, kan niet gedwongen worden zelf
nog zijn reiskosten en onderhoud te betalen.
Een deel der ingezamelde giften behoort
wel hem ten goede te komen. Zelfs kan
niet ontkend worden, dat vereenigingen, die
algemeen christelijke belangen behartigen
en daartoe den steun noodig hebben van
heel ons Christen-volk, het recht hebben
vaste collectanten aan te stellen, die dan,
juist omdat zij heel hun leven aan dezen
dienst des Heeren wijden, ook recht hebben
op een bezoldiging, waarvan zij leven kunnen.
De arbeider is zijn loon waardig. Ook zulk
een collectant moet niet zijn gezin kunnen
leven, en de Vereeniging die hem in dienst
neemt, behoort te zorgen, dat hij en zijn
gezin geen gebrek lijden, waar hij ander-
gebrek tracht te lenigen.
Intusschen neemt dit niet weg, dat dit
collecteeren door vaste collectanten voor
allerlei hulpsbehoevende scholen, kerken,
vereeningen enz. allengs proportien heeft
aangenomen, die de vraag doen opkomen,
of het wettig gebruik hier niet in misbruik
is ontaard. Met name in onze groote steden
gaat geen week, soms geen dag voorbij,
dat bij de rijkere ingezetenen geen col-
lectant voor de deur staat met het onver-
mijdelijke boekje gewapend, die u om een
gave voor een arme school, kerk of ver-
eeniging vragen komt. Het „Christelijke
fatsoen“ brengt mede, dat men zulk een
collectant niet ledig laat heengaan, en men
kan, wederom fatsoenshalve, niet minder
teekenen op een lijst, die ieder onder de
oogen komt, dan broeder A of B heeft
gedaan. Zoo is er allengs een „Christelijke
belasting“ ontstaan, die wel niet met deur-
waardersexploit wordt opgeëischt, maar die
toch veler finantieel draagkracht te boven
gaat, en maakt, dat men voor de behoefte
van eigen kerk en school niet geeft wat
men anders geven zou. Vooral personen
met beperkte inkomsten, als predikanten,
onderwijzers enz., wier positie toch mede-
brengt, dat de collectant bij hen in de
eerste plaats aanklopt, gaan dikwijls onder
deze toestanden gebukt. En in elk geval
lijdt de eigen kerk en school onder den
stroom van gaven, die wegvloet naar buiten.
Nu zou dit nog niet zoo erg zijn, wan-
neer deze gaven alleen ten goede kwamen
aan kerken en scholen en vereeningen,
die werkelijk noodlijdend waren en waar-
voor in den naasten omtrek geen hulp te
krijgen was. Maar de praktijk leert het
anders. In sommige streken van ons vader-
land wordt geen school gesticht en geen
kerk gebouwd, of de collectant gaat het
pad op en vischt alle wateren af. Alle eigen
energie om er zelf te komen, is weg. Het
middel van een collectie is zoo goed-
koop en levert zoveel op, dat men zich
zelfs niet meer inspiant, om in eigen kerk
het benodigde te vinden. Ja, de gevallen
zijn niet zoo zeldzaam, dat vereeningen
van zuiver lokaal belang in aanzienlijke
handelssteden, waar geld als water verand
wordt, nog buitenal om hulpe komen vragen.
En dit is niet de eenige schaduwzijde
aan deze collectieën verbonden. Collec-
tanten, die naar de groote steden gaan,
weten de adressen niet der „goedgewoone
lui“ en daarom is er een heele dienst voor
dat collectiewerk ingericht. Men heeft vaste
„wegwijzers“, die natuurlijk wederom rijke-
lijk beloofd moeten worden en per dag
meer verdienen dan menig eenzaam arbeider.
Allerlei kunstmiddeltjes om de gaven op
te drijven, zijn in zwang gekomen. Men
vraagt aan de eersten, die men bezoekt, een
veel hooger bedrag in te vullen dan zij
werkelijk geven; het is dan te doen niet
om de gave, maar om het hooge inzetfiet.
Als straks het boekje gepresenteerd wordt
bij mijnheer A en mevrouw B, zullen deze,
de lijst inziende, niet al te veel durven
zakken.
Het is daarom niet verkeerd, dat de
kerkeraad van Sliedrecht, zij het dan ook
op wat hardhandige wijze, de zaak der
collecteeren eens aan de orde heeft gesteld.
Er blijft bij deze reizen soms veel te veel
aan den strijdstok hangen. Er wordt hulp
gevraagd, waar deze niet strikt noodig is.
Er wordt door deze collecten van buitenaaf-

schade gedaan aan het eigen kerkelijk
leven.
Een goed geneesmiddel tegen dit kwaad
is zeker niet gemakkelijk aan te wijzen.
Omdat een been ziek is, amputeert men
het niet terstond. Omdat van deze collecte-
reizen misbruik gemaakt wordt, kan men
ze niet verbieden.
Maar wel verdient het aanbeveling, dat
de „vaste gevers“ zich meer dan tot dusver
vergewissen, of de gevraagde hulp werke-
lijk noodig is. De hier en daar opgerichte
informatie-bureaux hebben in dit opzicht
reeds kostelijken dienst bewezen. En bovenal
stelt men zich als regel, waar de inkomsten
beperkt zijn en de gave slechts eenmaal
kan worden gegeven, dat de eigen kerk
en school niet de dupe mogen worden van
deze barmhartigheid jegens anderen.
III.
Het overzicht, dat wij gaven van de
historie van ons „Kort Begrip“, heeft niet
alleen gediend om de vraag van Ds. Kok
te beantwoorden, maar tevens om onze
lezers duidelijk te maken welke betekenis
het Kort Begrip voor onze Kerken heeft.
Niet alsof wij ons daarom angstvallig
zouden willen binden aan de besluiten ener
Synode, die straks drie honderd jaar achter
ons ligt. Wie in kerkrechtelijken zin wil
vaststellen, welke plaats het Kort Begrip
heeft in onze liturgie, moet wel uitgaan
van de laatste Generale Synode, die zich
met de liturgie heeft bezig gehouden en
haar tot afsluiting heeft gebracht. Maar
de vraag, of het Kort Begrip ook nu nog
niet alleen voor pas beginnende catechisa-
nen mag gebruikt worden als „voorbereidend
leerboek“, maar ook bij de toelating tot
het Avondmaal als „korte onderzoeeking“,
voor de volwassenen, is hierna niet afge-
daan en raakt veel diepere beginselen, die
door de Gereformeerde catechetic moeten
worden vastgesteld.
Nu zijn van de dagen van Voetius af
tot onzen tijd toe door ieder, die over dit
onderwerp schreef, in theorie de lijnen zuiver
getrokken. Welke geschilpunten er
onder de Gereformeerde theologen ook aan
de orde mogen zijn, over dit een punt
bestaat de meest volkomen overeenstem-
ming, dat op de catechisatie geen ander
leerboek behoort gebruikt te worden dan
de Heidelbergse catechismus. Voor de
„vragenboekjes“, die geen kerkelijk karak-
ter dragen, evenmin als voor het „Kort
Begrip“, dat een soort van officiële aan-
bevelingen heeft, wordt door niet één man van
ernstige studie een lans gebroken. Allen
zijn het daarover eens, dat op de cate-
chisatie, waar de Kerk het zaad des ver-
bonds de kennis der waarheid Gods mee-
deelt en hen aldus brengt tot belijdenis
van het geloof, alleen gebruikt mag worden
dat leerboek, waarin de Kerk zelve de be-
lijdenis des geloofs heeft neergelegd en dat
ze met kerkelijk gezag heeft bevestigd.
Maar al is men het in de theorie vol-
komen eens, de praktijk leert, helaas, dat
men nog verre van het ideaal verwijderd
is. Wanneer men eens een statistiek ging
opmaken van de catechisatie, waarop wer-
kelijk de Catechismus, en die alleen, geleerd
en onderwezen wordt, dan zou het resultaat
verre van bevredigend zijn. De talloze
nieuwe drukken van oudere en jongere
vragenboekjes, die nog telkens aangekondigd
worden, spreken in dit opzicht luide genoeg.
Er is daardoor een niet genoeg te betreuen
onvastheid in den gang van het catechetisch
onderwijs. De een predikant heeft nauwelijks
met groote moeite alle vragenboekjes
afgeschafte en den Catechismus weer op zijn
rechtmatige plaats hersteld, of zijn opvolger
werpt heel dien arbeid weer omver, en de
leerlingen weten niet, aan welke methode
zij te houden.
De diepere oorzaak hiervan ligt in het ge-
brek, dat onze Catechismus aankleeft. De
Heraut heeft in de „Taak der Toekomst“
duidelijk genoeg uitgesproken, dat de Cate-
chismus niet meer beantwoordt aan den
eisch van onzen tijd en daarom moet
gewijzigd en aangevuld worden. De strijd,
dien onze vaders te strijden hadden, was
een andere dan van onzen tijd. Allerlei
nieuwe vragen zijn aan de orde gekomen,
en de kinderen der gemeente hebben in
dien strijd der geesten nog andere wapenen
noodig, dan onze Catechismus nu biedt.
Wanneer het gebruik dezer vragenboekjes
dan ook uitsluitend ten doel had, om dit
gebrek te verhelpen en zij als aanvulling
naast den Catechismus moesten dienen, dan
zou althans de nood der tijden een veront-
schuldiging kunnen zijn voor wat kerk-
rechtelijk niet in den haak was.
Maar zoo staat de zaak niet. Het gebrek
schuilt niet in den Catechismus, maar in
het catechetisch onderwijs. De Catechismus
geeft naar het oordeel van velen niet te
weinig, maar te veel. Het ontbreekt bij de
predikanten aan de gaven en geschiktheid,
om het catechetisch onderwijs zoo belangrijk
en boeiend te maken, dat zij hun leerlingen
kunnen brengen op het peil, dat onze
Catechismus onderstelt. Zoo zakt dan de
standaard. De Catechismus wordt alleen
geleerd door enkele, meer ijverige catechi-
saanten. Voor de gewone leerlingen moet
dan een vragenboekje of het Kort Begrip
volstaan. Wat men op de catechisatie als
regel biedt, is niet de „vaste spijze der
volmaakten“, maar de „melk der kin-
derken.“
Het spreekt wel vanzelf, dat men na
zulk een catechetisch onderwijs bij de
onderzoeeking naar de kennis, die aan de
openbare belijdenis des geloofs voorafgaat,
in moeite komt. Ongetwijfeld, toestanden
zoals in de Hervormde Kerk, waar soms
bij de zoogenaamde „aanneming der nieuwe
lidmaten“, de eenvoudigste vragen nog

onbeantwoord blijven, treft men in onze
kerken niet. Maar wie daarom meenen
mocht, dat er alleen te roemen en niet te
klagen viel, vergist zich maar al te deernlijk.
Als men zijn oer te luisteren legt naar
hetgeen de beter onderlegde ouderlingen
weten mede te deelen omtrent hun bevin-
dingen bij de „belijdenis des geloofs“, dan
zal men al spoedig genezen worden van
ijdele roemzucht.
Het is hieruit vooral, dat het misbruik
maken van het Kort Begrip voortgekomen
is. Waar de catechismus er niet in zit
en toch belijdenis des geloofs voor de Kerk
moet gedaan worden, daar wordt in de
laatste weken het Kort Begrip er in „ge-
pompt“, om nu deze min schoone uitdruk-
king eens te gebruiken. En wie dan op
een paar hoofdvragen van het Kort Begrip
meer het juiste antwoord heeft gegeven,
wordt gerekend voldaan te hebben wat de
kennis betreft, en nu wel geschikt te zijn
om tot het Avondmaal te worden toege-
laten.
Wij zeggen dit niet, om een vals
intellectualisme in onze Kerken aan te
kweeken. De belijdenis des geloofs is in
onze oogen allermint een soort examen in
de theologie, waarbij het veel geleerd heb-
ben de hoogste cijfers geeft. Een oprecht
geloof in Christus is meer waard dan alle
schoolse kennis. En wie alle kettersen
haarfin weet uit te pluizen van Arius en
Sabellius af tot de ethischen en modernen
onzere dagen, maar geen kennis heeft voor
zijn eigen hart aan den weg der zaligheid,
mist de eenige voorwaarde die noodig is
om aan des Heeren Avondmaal te gaan.
Maar hoe sterk wij dit op den voorgrond
stellen, aan de andere zijde mag toch nooit
vergeten worden, dat het geloof niet alleen
een hartelijk vertrouwen, maar ook een
kennen is van wat God in Zijn Woord
geopenbaard heeft. Het geloof moet een
inhoud hebben. En naarmate de kennis
te rijker is van de waarheid, die God door
Zijn Woord en leiding in de Kerk ons
schonk, naar die mate zal ook het geloof
zelf zich te rijker kunnen ontplooien.
Met de belijdenis des geloofs loopt het
catechetisch onderwijs gemeenlijk ten einde.
Slechts weinigen maken gebruik van de
zoogenaamde „lidmaten-catechisatie“. Wie
belijdenis heeft gedaan, wordt gerekend
volleerd te zijn. Is het dan wonder, dat
waar bij de belijdenis het peil der kennis
zoo laag gesteld wordt, straks in de ge-
meente de onkunde toeneemt, de prediking
niet laag genoeg afdaalen kan en allerlei
verkeerde richtingen en kettersen de harten
der onwetenden verstrikt?
Het is om dit hoog ernstig belang der
gemeente, dat wij ons gemengd hebben in
het debat tusschen Ds. Kok en de *Friesche
Kerkhede* en daaruit aanleiding hebben ge-
nomen, er met aandrang op te wijzen,
dat op de catechisatie en bij de belijdenis
des geloofs als regel niet het Kort Begrip,
maar de catechismus moet genomen worden.
Buitenland.
Duitsland. Naar aanleiding van
„Keizers rede over de eenheid der
Duitsche Evangelische Kerken.“
De Duitse keizer heeft een woord gesproken
over de vereeniging van de Evangelische Kerken
in Duitsland. Tot gemiststelling van hen, die
weten hoe een zijner voorvaders de Pruisische
Unie doordreef, (waardoor aan de Lutherse
kerk groot onrecht aangedaan werd en waarvan
het gevolg was, dat de Oud-Lutherse
verdrukt en hunne predikanten niet eens den
naam van „Lutherse“ mochten dragen, ooschoon
leeraars en gemeenten toch geen andere misdaad
hebben begaan, dan dat zij goed Lutherse
willen blijven) heeft de Duitse keizer gezegd,
dat hij er niet aan denkt om een vereeniging
der Duitse kerken te „maken“, en „dat hij
er ver van aan is, ook maar in zijn wenschen
en hopen de zelfstandigheid van anderen aan
te tasten.“ Maar toch was het tot stand brengen
van zulk een vereeniging „een hoog doel van
zijn leven.“ En het is niet te ontkennen, dat
er in de verschillende Evangelische landkerken
telkens stemmen opgaan, die roepen om een
verband waarin alle landkerken, zij het ook
zonder hare zelfstandigheid te verliezen, konden
opgenomen worden. Wij voor ons vrezen, dat
dit streven voornamelijk geïnspireerd wordt
door de gedachte: Rome heeft zoveel kracht
door zijne eenheid, laat ons trachten om daar
tegenover de eenheid der Evangelische kerken
te stellen.“ Maar men ziet, volgens ons, over
het hoofd, dat de eenheid van Rome wortelt
in het feit, dat alle Roomschen dezelfde be-
lijdenis hebben en buigen voor dezelfde hiërarchie.
Dit is natuurlijk in Duitsland niet te verkrijgen.
De belijdenissen der onderscheiden kerken
verschillen, en het kerkbestuur is verschillend;
immers heeft Keizer Wilhelm II als opperste
bisschop der Pruisische landkerk niets met
al te zeggen over de landskerk bijv. van het
Hertogdom Baden. Daarom zal men nooit een
vereeniging kunnen verkrijgen, dan alleen op
het terrein van meer uitwendige zaken. Daarom
wij men bijv. een bond van Evangelische
kerken, die hetzelfde werk zou doen van de
Gustaaf-Adolf vereeniging. In die vereeniging
toch werken personen van verschillende richting
en van verschillende belijdenis samen en daardoor
wordt menige Protestantse kerk in de ver-
strooiing voor ondergang bewaard.
De *Algen. Ev. Luth. Kirchen*, bespreekt
deze dingen en voegt er aan toe: „Geen an-
dere kerk is meer geroepen dit vraagstuk nader
te behandelen dan de Lutherse. Ook een blinde
moet het tegenwoordig zien, dat haar de toe-
komst in Duitsland behoort. De Gerefor-
meerde belijdenis is, met uitzondering van
enkele hoopjes en landstreken, uit Duitsland
verdrongen, hare macht is gelijk aan nul ge-
worden, en hare theologie telt niet meer mede.
Het groote, machige Pruisen, dat eenmaal om
den wille van de Gereformeerden den Luther-
schen zulk een groot onrecht aandeed, moest
het beleven, dat de onderdrukten het land
erfden. Waar nog in Pruisen positieve theo-
logie geleerd wordt, geschiedt het tegenwoordig
in den zin der Lutherse belijdenis. Wanneer
wij de geloovige predikanten en gemeenten in
Pruisen naar hun geloof vragen, dan vinden
wij geen of bijna geen verschil meer tusschen
datgene wat zij en wat ook wij gelooven en
leeren. Men spreekt de namen van Luther,
Zwingli of Calvin uit, om te weten op welke
het volk antwoordt. De beide Zwitsers kent
men nauwelijks bij name, maar Luther leeft in
de gedachten en in het hart der evangelische
Duitschers. Bij die kennelijk Lutherse stroom-
ing in de gemeenter Pruisische landkerk
komen de machtige, geproclameerde Lutherse
landkerken in Beijeren, Mecklenburg, Saksen,
Hannover enz., en kan men dan nog loochenen,
dat de Lutherse kerk in Duitsland de toe-
komst heeft?“
Laat dit onze Gereformeerden broeders in
Duitsland gezegd zijn! Het verschijnen van
Calvin's uitleggende werken in Duitsch ge-
waad kan er zeker toe medewerken, om den
grooten hervormer in Duitsland te leeren
kennen en liefhebben. Doch wat de Gerefor-
meerden in Duitsland noodig hebben, zal
hun invloed werkelijk niet gelijk nul worden,

is.... eene Vrije Universiteit op Gereformeer-
den grondslag, al kon men voorloopig maar
alleen een theologische faculteit in het leven
roepen. Nu weten wij zeer wel, dat zulk een
instelling er nooit komen zal, wanneer er niet
eene ontvanking in de nog overgebleven Geref.
kerken komt, waardoor de belijdenis der vade-
ren opnieuw, door de werking van den Heiligen
Geest, als eene kostbare gave wordt gewaar-
deerd. Maar juist daarom mag het gebod in
Duitsland wel ten hemel rijzen, dat de Heere
Zions muren weder herbouwe en daartoe zijn
knechten aanorde met kracht.
Frankrijk. Beperking in de vrijheid
van religie.
Sedert Napoleon's tijd waren in Frankrijk
vergaderingen van meer dan 30 personen
verboden. Even als in Nederland dit artikel
misbruikt werd om de Gereformeerden te
vervolgen (immers tot voor korten tijd gold in
Nederland het wetboek van Napoleon), zoo is
dit ook in Frankrijk het geval geweest. Immers
volgens de rechtspraak van het hof van Cassatie
werden periodiek wederkerende Godsdienst-
oefeningen ook beschouwd als vereenigingen,
zoodat als eene kerk niet uitdrukkelijk de
toestemming der overheid tot het houden van
Godsdiensttoestelingen bezat, zij uit elkander
kon worden gejaagd.
Den 1sten Juli 1901 werd het befaamde artikel
292 van het Code Pénal buiten werking gesteld.
Nu zou men denken, dat er in Frankrijk na
dien tijd onbeperkte Godsdienstvrijheid zou
heerschen! Doch niet alzoo.
Men mag in Frankrijk geen Godsdienstoefening
houden zonder dat de maire en de minister van
eeredienst in de gekend zijn. De maire of
burgemeester eener gemeente heeft de bevoegd-
heid, iemand al dan niet te machtigen een
plaats af te staan tot het houden van Godsdienst-
oefeningen. Het is te begrijpen, dat een maire
door zulk een bepaling zeer wel in staat is,
om de kerken in hare vrijheid te belemmeren.
Wel is in 1830 en later in de eender opvolgende
grondwetten het recht van vrije uitoefening van
Godsdienst aan alle staatsburgers toegekend,
doch wanneer de maire eener gemeente weigert
aan eene kerk vergunning te geven om
Godsdiensttoestelingen te houden, dan kunnen
ze ook niet gehouden worden. Doch ook wanneer
de maire een welluidend man is, die aan zijn
burgers het recht wil toekennen dat zij van
Godswege hebben, namelijk het openlijk dienen
van den Heere naar de inspraak hunner consciën-
tie, dan kan de minister van eeredienst nog een
spook in het wiel steken. Immers bepaalt de
wet, dat geen kapel, kerk of bedehuis zonder
ministerieel besluit of zonder toestemming van
den prefect mag geopend worden. Dat dit
aanvragen van de toestemming van den maire
en van den minister van eeredienst geen bloote
formaliteit is, bewijst de geschiedenis. Nog
onlangs heeft de overheid bij het openen van
eene kerk te Lure moeilijkheden in den weg
gelegd, waaruit blijkt, hoe gemakkelijk het in
Frankrijk is, om de vrije uitoefening van den
Godsdienst, door administratieve maatregelen
te beletten. Het is helaas maar al te waar, dat
het land, waarin het hardst om vrijheid geroepen
is en wordt, maar geen vrijheid kan verleen
in de eerste aangelegenheid van het mensche-
lijk hart.
Engeland. Bevordering van het
Mahomedanisme in Afrika.
Sedert den vreeselijken opstand in Engelsch-
Indië tegen het Engelsche gezag in het jaar
1850, werd het de politiek der Engelsche
Regering om zoveel mogelijk de Christelijke
Zending in hare koloniën te bevorderen. Wel
is na dit tijdstip van Engelsche zijde dikwijls
de Zending misbruikt om staatkundige voordelen
door haar te verkrijgen, zoodat menigmaal een
Engelsch Zending zich ontpoet in een
politiek agent, dien het er om te doen was
de heerschappij van Britannië uit te breiden;
doch het werk van de Zending of de Chris-
tianisering der volken, die onder het Engelsche
gezag waren gebracht, werd toch officieel door
de Regering bevorderd.
Hetzelfde verschijnsel merkt men in Frankrijk
op. Daar kan de regering zich in het land zelf
bitter vijandig tegenover de Roomsche kerk
stellen; zij kan zelfs de leus aanheffen: „Het
clericisme, dat is de vijand,“ om daaronder
alles wat Roomsch is, ook het Roomsche bij-
zondere onderwijs, te bestrijden; — doch in
haar koloniale politiek reikt zij denzelfden ge-
haten clericalen de hand, en worden de Room-
sche missionairs door den invloed en het geld
der regering gesteund. Natuurlijk is de Fransche
regering van meening, dat wanneer de Algeri-
enen en de inboorlingen van Madagascar er
toe gebracht kunnen worden, om den uit Frank-
rijk geimporteerde godsdienst aan te nemen,
zij ook gemakkelijker onder het gezag van
Frankrijk zullen gehouden worden.
Doch het schijnt, alsof de Engelsche regere-
ning niet de sedert meer dan een halve eeuw
gevolgde koloniale politiek, breken wil. Zij gaat
datgene doen, wat onze Nederlandsche ministers
van Koloniën sedert jaar en dag, op weinige
uitzonderingen na, gedaan hebben (met welke
politiek, naar wij verwachten, door het op-
treden van het ministerie Kuyper gebroken is)
namelijk: de propaganda van het Mahomeda-
nisme bevorderen en die van het Christendom
tegenhouden.
Wij vernemen uit het Engelsche blad *The
Christian*, dat de Britsche regering krachtig
den godsdienst en het onderwijs van de Ma-
homedanen in Soedan heeft bevorderd. Toen
lord Kitchener nog Sirdar was, heeft deze onder
de auspiciën der Engelsche regering eene
grote som gelds voor dat doel bijeengebracht.
De regering is echter nog verder gegaan.
Zij heeft zeer duidelijk laten gevoelen, dat de
Christelijke Zending in Soedan haar niet
aangenaam was. Ja, men kan het optreden van
de Engelsche regering aldus opvatten, dat zij
feitelijk de Christelijke zending in genoemd land
verboden heeft.
In de Engelsche *Times* heeft de heer William
Tallack tegen den nieuwen koers op koloniaal
gebed ernstig geprotesteerd. Ook hebben twee
van de groote zendinggenootschappen der Au-
glicanische kerk bij de regering hunne bezwa-
ren ingebracht.
Reeds meermalen heeft men in Engelsche
kringen geklaagd over het cynisme van den
premier van het ministerie, Lord Salisbury,
waardoor hij, als hij in het Parlement aan-
gesproken werd over de bestrijding van drank-
en speelsucht, zich van de zaak met eenige
onbeduidende woorden afmaakte. De Engelsche
Jingo's mogen hem met Chamberlain op het
schild blijven heffen, de weldenkenden beginnen
te zien, dat het roer van den staat niet in
goede handen is. De Engelsche bladen die wij
in handen kregen, spreken hunne bezorgdheid
uit over het feit, dat Engeland door de andere
volken hoe langer zoo meer gehaat wordt, en
dit door den Fransche oorlog. Helaas
is geen ingrijpende verandering ten goede te